

МІЖРЕГІОНАЛЬНА
АКАДЕМІЯ УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ

Українсько-Азербайджанський Інститут
соціальних наук і самоврядування ім. Г. А. Алієва



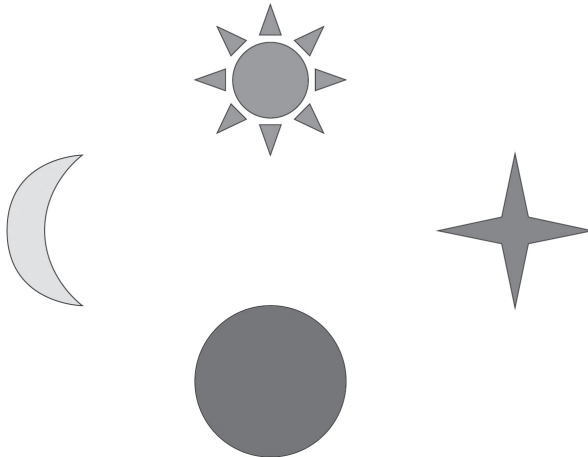
МАУП

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ УКРАЇНОЗНАВСТВА

Україна в контексті світової цивілізації: традиції і сучасність

Випуск 2

*Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції
на базі кафедри українознавства,
м. Київ, МАУП, 29 листопада 2012 р.*



Київ
ДП "Видавничий дім "Персонал"
2013

Редакційна колегія:

Головатий М. Ф. — д-р політ. наук, проф.

Бідзюра І. П. — директор УАІСНС, д-р політ. наук, проф.

Шилов Ю. О. — зав. каф. українознавства, академік МКА, канд. іст. наук, проф.

Соколовська К. М. — канд. іст. наук

Видання здійснене в рамках проекту “Наукові праці МАУП”

Актуальні проблеми українознавства: [звед. зб. матер. наук.-практ. конф.]. — К.: ДП “Видавничий дім “Персонал”, 2013. — 188 с.

Розкриваються історичні, теоретичні та методологічні аспекти українознавчої дисципліни не тільки як складової духовності українства, а й як феноменального явища світової цивілізації.

Проаналізовано роль і місце науки українознавства у розбудові демократичного суспільства суверенної європейської держави України.

Для науковців, викладачів, аспірантів, студентів.

© Міжрегіональна Академія управління персоналом (МАУП), 2013

© ДП “Видавничий дім “Персонал”, 2013

ЗМІСТ

С. О. Воронов

Культурні регулятори економічного розвитку підприємства 6

Г. А. Гайдукевич

Нейтральная Украина и черноморский регион..... 11

В. Ю. Горанін

Сучасний погляд на традиційний світогляд і вірування на теренах України 19

А. А. Гоцалюк

Гуманізація освіти на засадах історико-культурологічних дисциплін..... 29

О. С. Грецький

Громадянськість: етнокультурний вимір..... 34

О. І. Дікареєв

Цивілізаційний вимір міжнародних відносин України з Китаєм 39

І. В. Калько

Особливості гендерного літературознавства в Україні 48

А. В. Кальянов

Культурологічні чинники професійно-особистісного становлення майбутніх фахівців 53

О. М. Кирилова

Виховний потенціал роману Ліни Костенко “Записки українського самашедшого” 59

О. М. Кирилова

Формування духовності особистості у листах Василя Стуса до сина 64

П. М. Лісовський

Проблема етнічності українства в європейську співдружність як простір громадянської суб’єктності (соціально-філософський конструктивізм мудрості)..... 68

П. В. Несторенко

Нагородна система України як продовження традицій світової цивілізації..... 75

О. Б. Применко

Комплекс меншовартості в українському менталітеті як результат “боротьби двох культур” — української і російської — у часи комуністичного режиму 80

С. В. Прищенко

Естетичні проблеми рекламної графіки як відображення соціокультурної сфери суспільства... 89

Є. А. Антонович,

С. В. Прищенко

Концепція інтегрованої навчальної дисципліни “дизайн реклами” 96

С. В. Прищенко,

Т. В. Сенчук

Витоки дизайну в контексті культури..... 102

В. С. Рижиков

Підготовка кваліфікованих юристів на засадах чинного законодавства..... 111

Л. Є. Калашнікова,

Є. В. Рильцев,

Х. Є. Лисак

Майбутнє програмується історією 116

М. В. Сколуб

Адміністративно-судовий устрій Бессарабської області у 1812–1856 рр...... 124

К. М. Соколовська

Українська національна символіка (історико-культурологічний аспект)..... 134

КОМПЛЕКС МЕНШОВАРТОСТІ В УКРАЇНСЬКОМУ МЕНТАЛІТЕТІ ЯК РЕЗУЛЬТАТ “БОРОТЬБИ ДВОХ КУЛЬТУР” — УКРАЇНСЬКОЇ І РОСІЙСЬКОЇ — У ЧАСИ КОМУНІСТИЧНОГО РЕЖИМУ

Актуальні проблеми українознавства, с. 80–88

Аналізується “комплекс меншовартості” як поняття, визначене в традиції неофройдизму, а також як явище, сформоване в ментальності українців, на основі приниження статусу української культури за комуністичної влади Радянського Союзу. Розглядаються шляхи пригноблення української культури та мови — через упровадження в життя “теорії боротьби двох культур”, а також через різні форми лінгвоциду.

Комплекс меншовартості, за визначенням у психології, розвивається через непристосованість особистості, яка відчуває перевагу оточуючих над собою, найчастіше внаслідок зовнішніх навіювань та спотвореного бачення себе. Психологи визначають, що цей комплекс формується через низку помилок та невдач, які зазнає людина у своїй діяльності і які потім впливають на її поведінку в житті.

Німецький психоаналітик Альфред Адлер першим дослідив і ґрунтовно описав комплекс меншовартості. На його думку, людина з

раннього дитинства самостверджується, адаптуючись до дійсності, проходить також шлях фази підкорення та відчуття меншовартості. Це, за словами німецького психолога, сприяє виробленню “компенсаторної тенденції надвартості та переваги”.

Таким чином, стосовно окремого індивіда, комплекс меншовартості виникає на тлі його неможливості отримати визнання внаслідок різних зовнішніх впливів, які виробляють у ньому здебільшого відчуття підкорення, ніж домінування. Тобто ми маємо два фактори: особу, яка бажає самоствердитися, і певні чинники, які формують на її шляху різні перешкоди.

Ці фактори можемо екстраполювати на буття цілого народу. Розглянемо українську націю, яка на своєму шляху здобування визнання у формі власної держави постійно переживала і переживає різні зовнішні (зрештою, і внутрішні також) впливи, які не дають їй самоствердитися, внаслідок чого в менталітеті україн-

ського народу вироблений комплекс меншовартості.

Відчуття меншовартості, або його ще можна назвати комплексом раба, або рабською свідомістю, вироблялися в українцях не одне століття. Після розпаду Київської Русі і аж до ХХ ст. українці не мали досвіду розбудови власної держави. В історії України постійно спостерігаємо різні впливи чужих культур та чужої свідомості — культур та свідомості тих націй, які змогли здобути власне державне самовизначення і які завжди підпорядковували собі українську культуру, як меншовартісну. Таку ситуацію ми бачимо в Речі Посполитій, у Московській державі часів Петра I та Катерини II, в Російській імперії і, найбільше, в СРСР. В усіх цих культурних просторах українська культура, найчастіше, принижувалася до рівня чогось незначного, відсталого, або й взагалі не визнавалась як така.

Нині існує багато публіцистичних статей на тему існування в українського народу комплексу меншовартості та його наслідку для процесу державотворення. Поки що наукових досліджень на цю тему практично немає. Хоча розробка цієї проблематики є не лише гостро актуальною, а й украй необхідною для “віднайдення” України себе у світовому співтоваристві.

Наприклад, український історик та соціолог Кирило Галушко називає комплекс меншовартості результатом міфу, який упроваджує “національну неспроможність проводити системні зміни в державі й суспільстві”, “утверджує думку про неминучість і доцільність втрати політичної

самостійності заради “безпеки” та “захищеності” [1].

К. Галушко зазначає, що основна теза цього міфу відома усім і настільки вкорінена у свідомості українців, що його не змогли подолати навіть останні 20 років незалежності. “Українці — жертва фатальних історичних обставин, лузери, які програли всі найважливіші битви, тому їм залишається тільки оплакувати загиблих” [1]. Такий погляд породжує в українському суспільстві соціально-політичну апатію, розчарування, маргіналізм та водночас анархічні настрої, які аж ніяк не мають позитивного впливу на процес державотворення.

Видатна українська письменниця Ліна Костенко у своїх виступах неодноразово наголошує, що українцям необхідно позбутися уявлення про власну історію як про історію лише поразок. Костенко відкидає цей “лейтмотив — рефлексії щодо брому, без якого нібито не можна читати нашу історію. Сказані колись під гарячу руку, ці слова Винниченка повторюються й тиражуються, і заганяють співвітчизників у комплекс причетності до ексклюзивних жахів нашої історії. Та й чим, власне, наша історія гірша, ніж в інших народів?” [2, 16–17].

Міфологема про історію України як про історію поразок тісно пов’язана з міфом про необхідність приходу когось, хто б “навчив би українців, як правильно жити”; як розбудувати власну державу — міф про іноземного “рятівника”, або міф “про старшого брата”. Як зазначає Ліна Костенко, Росія “раз і назавжди визначилася для себе в ореолі своєї

величі... Але без цієї міфологеми Росія себе не мислить. Лише на фактажі своїх реалій вона почувала б великий дискомфорт. А ця міфологема... легко входить у свідомість... впливається в систему суспільних наук і стимулює інші міфологеми типу “старший брат” чи “колиска братніх народів”, з якої вивалилося троє близнюків, з-поміж них один чомусь дуже старший, і якраз той, що з’явився на світ не перший” [2, 14].

Комплекс меншовартості, розвинений на ґрунті міфу про існування когось “старшого”, “поважнішого”, “освіченішого”, формує спотворене уявлення про себе, свою історію і власне майбутнє.

Як вже зазначалося раніше, факторів, які сприяли розвитку цього комплексу в українців, за всю історію було більше ніж достатньо. Але ми звернемо особливу увагу на одному потужному чинникові, який мав на меті повну колонізацію України та перетворення українців на інтернаціонально німих “ягнят” — це комуністична тоталітарна система. Власне, ця система на початку взяла за озброєння так звану “теорію боротьби двох культур”, яка була розроблена П. Струве для протиставлення “розвиненої” російської і “відсталі” української культур.

Одним із комуністичних керівників, які впроваджували в життя цю теорію, був Лебідь Дмитро Захарович — другий секретар ЦК КП(б)У в 1920–1924 рр. 7 вересня 1922 р., доповідаючи Йосипу Сталіну, Валер’яну Куйбишеву та В’ячеславу Молотову про арешти в Україні “антирадянської інтелігенції”, він писав, що висилати українських профе-

сорів за кордон узагалі недоцільно, оскільки там і так склалося доволі потужне емігрантське угруповання, та звертався з проханням обмежитися висилкою у віддалені райони [3, 124–125].

Історик Орест Субтельний писав: “Так, один із найвищих чиновників української компартії росіянин Дмитро Лебідь навіть не намагався приховати ворожість до української мови, звичай, до українізації взагалі. Він обстоював так звану “теорію боротьби двох культур”, з якої випливало, що оскільки російська культура в Україні пов’язана з прогресивним пролетаріатом і містом, тоді як культура українська — з відсталим селянством і селом, то російська культура рано чи пізно переможе, і обов’язок комуністів полягає в тому, щоб підтримати цей “природний процес”.

У серпні 1923 р. на Київській партійній конференції Дмитро Лебідь, ствердивши, що через історичні обставини культура міста є російська, а культура села українська, заявив, що “поставити собі за завдання активно українізувати партію, себто робітництво ... це значить стати на точку зору нижчої культури села, порівняно з вищою культурою міста”. Він запропонував засади вільної боротьби двох культур в Україні, їх вільну конкуренцію, з тим, що партія й уряд не повинні втручатися в цей процес.

У зарубіжній історіографії цю теорію (та практику, що випливала з неї) ще називали “лебедівщиною”. Могутню партійно-державну підтримку всі роки існування радянської влади, звичайно, мали “вищі” мова й культура. Так принижували українську мову і культуру, позбав-

ляючи народ його духовних цінностей і денаціоналізуючи свідомість [4, 454].

Такому погляду на українську культуру щодо російської сприяли ряд офіційних документів, виданих у Російській імперії раніше, у ХІХ ст. Зокрема, митрополит московський Філарет (Дроздов), перекладаючи Святе Письмо на російську мову, зазначив, що необхідності в перекладі на “малороссийское наречие” немає, оскільки ним володіють лише селяни, які в більшості є малограмотними. Відомий вислів з Валуєвського циркуляру 1863 р.: “Никакого особенного малороссийского языка не было, нет и быть не может”. Емський указ Олександра ІІ від 1876 р. закріпив і доповнив основні положення Валуєвського циркуляру.

Тому, можна сказати, російський комуністичний уряд мав солідну спадщину для реалізації задумів щодо українців. Комуністів турбувало бажання України стати незалежною державою, тому компартія розробила стратегічний план боротьби з “українським буржуазним націоналізмом”, план, що мав декілька шляхів придушення спротиву українців та закріплення в них комплексу меншовартості.

Одним із таких шляхів стали голодомори — 1921–1922, 1932–1933 та 1946–1947 рр. Нині ми багато аналізуємо причини та наслідки цих жахливих соціальних явищ. І вже остаточно можемо стверджувати, що голодомори є актами геноциду проти українців.

Голодомор 1932–1933 рр. названий “українським апокаліпсисом” — “виняткове й унікальне явище за сво-

ім трагізмом в історії ХХ століття, в історії нашого народу загалом. Уперше влада, абсолютно тоталітарна й позбавлена будь-яких етичних табу у світоглядних підходах і, головне, у своїй політичній практиці, у таких небачених у світі масштабах застосувала терор голодом як жахливу, смертоносну зброю для упокорення волелюбного колись народу. Українського народу. Наслідком цього стала величезна, досі не цілком загоєна рана в нашому соціальному організмі — постгеноцидне суспільство, досліджене Джеймсом Мейсом” [5].

У статті “Катування України: приховані механізми та наслідки” подається аналіз російсько-американського соціолога Питирима Сорокіна про вплив голоду на свідомість людини й нації. З праці “Голод як фактор. Вплив голоду на поведінку людей, соціальну організацію та суспільне життя”, опублікованої у 1922 р. в Петрограді.

Зокрема, соціолог зазначає, що “таке страшне лихо, як голод (а надто організований навмисно і штучно!), придушує глибинний загальнолюдський “рефлекс свободи”, який нерідко вступає в конфлікт із рефлексами голоду і доволі часто перемагається ними. Голодний за кусень хліба або за харчі погоджується підкоритися багатьом вимогам, погоджується щось робити, а чогось — не робити, на що без цього детермінатора (голоду. — *Авт.*) він ніколи не погодився б. У наші роки ми спостерігали дуже багато випадків придушення “рефлексів свободи” у маси осіб (спеців, селян, робітників, інтелігентів тощо), які за продуктовий “пайок” відмовлялися від притаманних їм форм поведінки

та способу думання, надягали на себе маску покірливості перед різними капралами й терпіли, нерідко скрего-чучи зубами, багато такого, чого без цього “пайкового тиску” не терпіли б. Схожих фактів так багато, що не варто наводити їх. Це явище є ґрунтом, на котрому в епохи голоду відбувається закріпачення голодних ситими; воно було і є однією з причин виникнення рабства, колонату, кріпацтва та інших форм примусової залежності людини від людини, групи від групи” [5].

Висновок Питирима Сорокіна: “У маси людей голод придушив більшу частину морально-правових рефлексів і перетворив їх у цьому сенсі на правових і моральних “нігілістів” [5].

Показовими тут є результати наукових досліджень сучасних соціологів. На думку науковців Інституту суспільних досліджень, Голодомори, запроваджені комуністичною системою, мають не лише наслідки фізичного знищення українців, але й більше — психологічні наслідки, які переживаються важче, ніж наслідки війни. “За словами експерта, в українському суспільстві можна побачити такі ознаки, як занижена самооцінка, схильність до залежної поведінки, страх перед представниками влади, схильність до сильної руки, найрізноманітніші страхи — від страху голоду до просто страху перед майбутнім, відсутність ініціативи” [5].

Експерти Інституту суспільних досліджень наводять результати соціологічних опитувань, проведених у 2003–2007 рр. “Опитаних поділили на дві групи. До першої групи увійшли люди, які жили на території, де був Голодомор, до другої — ті

люди, які жили на території, де Голодомору не було. Усім цим людям на час Голодомору було від 1 до 7 років. 78 % опитаних з першої групи мають неусвідомлений комплекс меншовартості, в іншій групі таких людей лише 32 %. Крім того, 66 % у першій групі бояться поразки, тобто завідомо ставлять перед собою завдання простіші, ніж вони реально можуть виконати, в іншій групі таких людей 33 %. У 59 % опитаних у першій групі домінують депресивні настрої, а 50 % опитаних з цієї групи мають психосоматичні хвороби, пов’язані із стресами” [6].

Інша форма приниження, а то й знищення української культури, — це лінгвоцид. Ось як розкривають це явище відомі українські філологи Василь Іванишин та Ярослав Радевич-Винницький:

“1. Лінгвоцид (мововбивство) — це свідоме, цілеспрямоване нищення певної мови як головної ознаки етносу — народності, нації. Лінгвоцид спрямовується в першу чергу проти писемної форми мовлення. Кінцевою метою лінгвоциду є не геноцид, тобто фізичне винищення певного народу, а етноцид — ліквідація цього народу як окремої культурно-історичної спільноти, винародовлення етносу.

2. Лінгвоцид є передумовою масової денаціоналізації та манкуртизації: без нього неможлива втрата народом історичної пам’яті, етнічного імунітету, національної самототожності, а без цього, своєю чергою, не може відбутись асиміляція — поглинання одного народу іншим. Ось чому поневолювачі ніколи не забували про необхідність нищення мови поневолених народів.

3. Лінгвоцид мав і має місце фактично в усіх поліетнічних утвореннях, багатонаціональних державах, де стикаються інтереси панівного і поневолених народів. Форми лінгвоциду можуть бути жорсткими чи поміркованими, відвертими чи закамуюфльованими, однак це не міняє ні суті, ні кінцевої мети лінгвоциду.

4. У науковому світі вважалось, що каталонська мова — найбільш значна із європейських мов, яка не є офіційною мовою незалежної держави. Українську ж мову, носіїв якої більше, ніж носіїв усіх мов Іспанії (кастільської, галісійської, каталонської, баскської) разом узятих, за давньою звичкою чи з кон'юнктурних міркувань до уваги не брали.

5. Лінгвоцид щодо української мови має довгу історію, сторінки якої рясніють підступом, погордою, нахабством, лицемірством поневолювачів та щедро политі сльозами і кров'ю їхньої жертви — нашого народу. Торкнемось лише окремих сторін та епізодів цієї історії.

6. Лінгвоцид через заборону мови чужою державою (Церквою) [7, 21–23].

Особливо науковці виділяють лінгвоцид через пониження статусу й престижу мови. Таку форму лінгвоциду використовували усі поневолювачі української нації, що призвело до формування та закріплення в українців комплексу меншовартості, відчуття “низької якості” власної культури, прагнення переймати все чуже, незважаючи на якість останнього. Це стосується не лише російської, а й західної, американської чи європейської, культури.

Як би там не було, але російська культура найбільше вплинула на оцінку української мови, ніж будь-яка інша. Так от, Н. Карамзін у коментарі до української грамоти зауважив, що вона “писана варварською мовою, ні Російською, ні Польською” [7, 29]. Або: “...Ми маємо повне право сказати, що тепер уже немає малоросійської мови, а є обласне малоросійське наріччя, як є білоруське, сибірське та інші, подібні їм наріччя”, — писав В. Белінський [7, 29]. Хоча те, що українська мова не є наріччям російської, переконливо доводили його сучасники І. Срезневський, А. Шляйхер, П. Шафарик, Ф. Міклошич та інші широковідомі європейські вчені.

“Мене дуже дивує той факт, що люди, ставлячи перед собою одну і ту ж мету, не тільки стверджують відмінність наріч — намагаються зробити наріччя мовою”, — обурювався М. Горький, висловлюючи сумнів у доцільності перекладати роман “Мать” українською мовою [7, 29–30].

“Поетична мова України стала предметом зневаги і насмішок”, — писав у минулому столітті М. Костомаров. “Вы говорите серьезно или по-украински?” — демонструвало свою дотепність “русскоязычное население” радянської України в 30-ті роки в чергах за хлібом, відібраним в українських селян, котрі тим часом корчилились, але не зі сміху, а від передсмертних голодових мук” [7, 30].

Як відмічає Василь Іванишин: “Ієрархи російської православної Церкви, різко виступивши проти спроб запровадити українську мову в богослужінні, переконували віруючих, що ця мова непридатна для

служби Божої і взагалі неугодна Богові. Подекуди після українськомовних богослужінь навіть проводилось переосвячування церков” [7, 30].

У російському та польському культурному середовищі популярними були “міфи про недорозвиненість української мови, її непридатність для спілкування у “вищих сферах” — науці, мистецтві, політиці, військовій справі, навіть щоденному житті. Це твердження стало у них одним із стереотипів побутової свідомості” [7, 30–31].

У російській художній літературі та публіцистиці ми й до сьогодні натрапляємо на “негативні типи хохлів, неоковирні пасажі українською мовою і т. п. Це можна надібати і в творах авторитетних письменників рівня М. Булгакова, В. Тендрякова, і в опусах бездарних заробітчани типу москвича А. Мінкіна чи одеситки Є. Риковцевої. І нині можна почути, що українська мова в порівнянні з російською бідна, недорозвинена, навіть “курдупельна” (В. Лобановський)” [7, 31].

В. Іванишин пригадує для тих, “хто вважає українську мову неповновартісною в порівнянні з російською”, що писав свого часу О. Пушкін: “...але ученість, політика і філософія ще по-російськи не пояснювались; метафізичної мови у нас зовсім не існує... лінощі наші охоче виражаються мовою чужою, якої механічні форми давно готові і всім відомі”. Додамо до цього, що, працюючи у Руському інституті при Львівському університеті, доктор філософії І. Земенчик викладав експериментальну фізику, а професор П. Лодій — теоретичну і практичну

філософію руською (українською) мовою ще до народження великого російського поета” [7, 31–32].

Для освіченої людини очевидним є той факт, що “скільки мов вона знає — стільки разів вона є людиною”. Недарма сказав поет: “Мов поганих не існує в світі, Є лише погані язики” (А. Бортняк).

В. Іванишин та Я. Радевич-Винницький розкривають також інші форми лінгвоциду, застосовувані щодо української мови: через оголошення мови неприродною, неавтохтонною, через “зближення” й уподібнення з іншими мовами, через ставлення до носіїв мови, через освіту, через демографічну політику, через привілеї для панівної мови та її носіїв, через “свободу вибору” мови, через звуження соціальної належності мови, через “розквіт” мови, через боротьбу із “засиллям української мови” тощо.

Що вже казати про ставлення до українців звичайного народу російського, якщо навіть визнаний письменник-дисидент А. Солженіцин заперечив існування української мови навіть у районі Карпат. На його думку, це вже зовсім недавно тут було “вирощено спотворену українську ненародну мову” на “спокусу відлучити карпаторосів від російської мови” [7, 36].

Творець “теорії боротьби двох культур” П. Струве писав, що “створення середньої і вищої школи з малоросійською мовою викладання було б штучною і нічим не виправданою розтратою психічних сил населення” [7, 43].

В. Іванишин наводить такі дані, що в 30-ті роки ХХ ст. “були лікві-

довані всі без винятку українські школи, середні спеціальні та вищі навчальні заклади (факультети) на Кубані, в Сибіру, на Далекому Сході тощо”, а в самій Україні кількість українських навчальних закладів була неспівмірно меншою порівняно з російськомовними. В той час, коли викладання рідної мови в школах було так організовано, “щоб викликати нехіть і відразу до цього предмета”, “для російської мови створювалися неабиякі привілеї. 1978 року ЦК КПРС і Рада Міністрів видали постанову “Про заходи щодо дальшого вдосконалення вивчення і викладання російської мови в союзних республіках”, у 1983 році вийшла постанова “Про додаткові заходи по поліпшенню вивчення російської мови в загальноосвітніх школах та інших навчальних закладах союзних республік” [7, 47]. Згідно з постановою від 1984 року “Про подальше вдосконалення загальної середньої освіти молоді і поліпшення умов роботи загальноосвітньої школи” в українських школах було виділено додатково 2–3 години на тиждень для вивчення російської мови. І все це робилося коштом з державного бюджету України.

Радянська педагогіка закріпила в українському менталітеті відчуття “малоросійства”, комплекс національної “неповноцінності”, комплекс національної меншовартості. До сьогодні у деяких східних та південних областях України вчителі російської мови та літератури в школах, а також російськомовні викладачі у ВНЗ намагаються зберегти авторитет іноземної мови для українців на рівні рідної мови, а то й вище. У деяких навіть

україномовних школах, вже за часів незалежності України, в класах на стінах все ще висять плакати на кшталт “Великий и могучий русский язык!”

Усі ці та багато інших факторів із життя українського народу, очевидно, залишають свої негативні сліди в усіх сферах суспільства, на всіх рівнях — чи то науково-теоретичному, чи то побутовому. Українець йде щось купувати в супермаркет, розмовляє українською, а коли підходить до каси — розмовляє російською. Українець зі своїми друзями, у вільній атмосфері, спілкується українською, а офіційно по телефону — російською. Українець їде в маршрутці й розмовляє з кимось по мобільному українською, а водія просить зупинити російською. Такі й безліч інших випадків з сучасного життя українського народу свідчать про існування комплексу меншовартості, який довго виховувався у свідомості українців.

Нині ми маємо, використовуючи це відчуття, формувати позитивний образ України та українців — як такий, що зможе гідно представити нашу державу у світовому співтоваристві, зможе виправити “дефект головного дзеркала” і сформувати якісну “гуманітарну ауру нації” (Ліна Костенко), зможе зберегти українську культуру для самоідентифікації майбутніх поколінь. Будьмо оптимістами.

Література

1. Галушко К. Міф про українців-недобитків // День. Україна Incognita. 14.11.2011. — [Електронний ресурс]. — Режим доступу:

- <http://incognita.day.kiev.ua/mif-pro-ukrayincziv-nedobitkiv.html>
2. *Костенко Л.* Гуманітарна аура нації або дефект головного дзеркала. 2-ге вид. Лекція прочитана в Національному університеті “Києво-Могилянська Академія” 1 вересня 1999 р. — К.: Вид. дім “Києво-Могилянська академія”, 2005.
 3. *Гусев В.* Застосувати як одну з репресивних мір проти професури вислання за межі федерації // Віче. — 1994. — № 10. — С. 124–125.
 4. *Кордон М. В.* Українська та зарубіжна культура: Підруч. — 3-тє вид. — К.: Центр учбової літ-ри, 2010.
 5. *Сюндюков І.* Катування України: приховані механізми та наслідки // День. Україна Incognita. 23.11.2012. — [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.day.kiev.ua/uk/article/ukrayina-incognita/katuvannya-ukrayini-prihovani-mehanizmi-ta-naslidki>
 6. *Товстиженко А. ЗН. УА.* Психологічні наслідки Голодомору — занижена самооцінка і страх українців перед владою // Дзеркало тижня. — [Електронний ресурс]. — Режим доступу: dt.ua/.../psihologichni_naslidki_golodomoru_-_zanizhena_samo-otsinka_i_strah_ukrayintsiv_pered_vladoyu.html
 7. *Іванишин В., Радевич-Винницький Я.* Мова і нація. — Дрогобич: Вид. фірма “Відродження”, 1994.